

ПРОГРАМ РАЗВОЈА
ВАЗДУХОПЛОВНОГ СПОРТА
У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

ЗА ПЕРИОД
2017-2021

Садржај

1. Увод	3
1.1 Израда Програма развоја ваздухопловног спорта у Републици Србији	3
1.2 Принципи израде и циљеви Програма развоја ваздухопловног спорта у Републици Србији	4
2. Ваздухопловни спорт	5
2.1. Ваздухопловни спорт као појам	5
2.2 Статистички показатељи у ваздухопловном спорту	6
2.3. Чиниоци система у области ваздухопловног спорта у Републици Србији.....	7
3. Правно - финансијски оквир за развој ваздухопловног спорта у Републици Србији	13
3.1 Правни оквир за развој ваздухопловног спорта у Републици Србији.....	13
3.2 Финансијски оквир за развој ваздухопловног спорта у Републици Србији.....	14
4. Анализа стања и програм развоја ваздухопловних дисциплина у Републици Србији ...	15
4.1 Параглајдинг.....	15
4.2 Аеромоделарство	16
4.3 Падобранство	17
4.4 Једриличарство	17
4.5 Балонарство	18
4.6 Моторно летење	18
4.7 Ултра лако летење.....	19
5. Кључни аспекти ваздухопловног спорта у Србији	20
5.1 Институционални, инфраструктурни и безбедносни аспекти ваздухопловног спорта у Србији	20
5.2 Међународни аспекти српског ваздухопловног спорта	21
5.3 Промоција ваздухопловног спорта	21

1. Увод

1.1 Израда Програма развоја ваздухопловног спорта у Републици Србији

Програм развоја ваздухопловног спорта у Републици Србији за период 2017-2021. године израђен је у складу са Стратегијом развоја спорта у Републици Србији за период 2014-2018. године и Законом о спорту, као и са релевантним Правилницима донетим у оквиру ВСС-а.

Као и остали видови спорта, ваздухопловни спорт доприноси развоју позитивних вредности попут посвећености, упорности, издржљивости, истрајности, образовања, напредовања, учења, толеранције.

Како је спорт незаменљив ресурс за формирање културних стереотипа, нарочито на националном нивоу, тако је ваздухопловни спорт праћен великим наносима стереотипа и предрасуда који га најчешће представљају као ризикантну активност која превазилази границе уобичајеног, просечност, опште прихваћеног понашања. Иако у овим спортовима постоји ризик, неретко се ради о неупућености јавног мњења у начин одигравања датог спорта, предузете мере заштите и правила, као и неопходну психофизичку спремност која је такође мера превенције ризика. Из наведених разлога често се спортисти који се баве овом граном спорта виде као људи који су спремни за непромишљен ризик како би остварили успех, иако суочавање са изазовима у овим спортовима спортисте у ствари чини спремнијим за суочавање са изазовима које савремени живот носи са собом.

Велики део ваздухопловних спортова су везани за боравак у природи и стога граде додатно изузетно важну везу између човека и његовог природног окружења, враћајући га све више заборављеним вредностима попут неспутаности, слободе, опуштања, уживања, повезаности и смирености. Поред тога, ваздухопловни спортови појединцима који се њима баве могу донети и додатну повезаност са самима собом кроз суочавање са природним елементима, тестирање личности у специфичним ситуацијама, проживљавање одређених степена опасности, суочавање са сопственом одлучношћу, проверу сопствених физичких, емотивних и психичких способности и упознавање граница своје моћи и издржљивости. Раст и сазревање личности на овај начин веома је конструктиван, здрав и доприноси суштаственом поимању себе.

Циљ овог Програма је стога унапређење и развој ваздухопловног спорта у Србији кроз системску, стратешку и организацијску бригу са јасно одређеним конкретним мерама за решавање проблема у свим дисциплинама спорта. Израђен на основу сумирања досадашњих искустава, анализе стања у ваздухопловном спорту и уочених проблема и потреба за чије решавање су, пратећи модерне тенденције, дате смернице.

1.2 Принципи израде и циљеви Програма развоја ваздухопловног спорта у Републици Србији

Овај документ израђен је на следећим основама:

- стратешко сагледавање потенцијала и перспективе
- консултативни процес у припремању и доношњеу Програма
- демократско одлучивање
- дугорочна перспектива
- усаглашеност са релевантном законском регулативом, полисама и стратегијама, као и стандардима за ову грану спорта
- ефикасност
- специфични, мерљиви, реални и оствариви циљеви
- мултидисциплинаран и међусекторски приступ.

Као основне циљеве развоја ваздухопловног спорта у Републици Србији, овај Програм доноси:

- Повећан обухват бављења ваздухопловним спортом у свим сегментима становништва
- Повећан број такмичара и инструктора у свим дисциплинама ваздухопловног спорта
- Унапређен однос са школским институцијама ради стварања базе будућих спортиста
- Унапређено стање спортско-ваздухопловне инфраструктуре на територији Републике Србије (спортски аеродроми и полетишта)
- Побољшање стања и повећање броја опреме и реквизита за бављење ваздухопловним дисциплинама
- Обучавање инструкторског и судијског кадра потребног за одржавање (домаћих и међународних) такмичења у Србији
- Побољшање услова за развој такмичарског ваздухопловног спорта у Републици Србији у смислу подизања нивоа и квалитета организација такмичења прве категорије (ЕП и СП) у Србији и организације такмичења друге категорије (са посебним акцентом на лигашка такмичења).

2. Ваздухопловни спорт

2.1. Ваздухопловни спорт као појам

Ваздухопловни спорт припада другој категорији спортова на основу Правилника о националној категоризацији спортова. На основу Правилника о спортским гранама и областима спорта у Републици Србији и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта, ваздухопловни спорт је неолимпијски спорт који обухвата следеће дисциплине:

- дисциплине „Змајарство и параглајдинг” (мушкарци и жене): Прелет, Акробатски параглајдинг, Прецизно слетање на циљ, Змајарство,
- дисциплине „Падобранство” (мушкарци и жене): Скокови на циљ; Фигуративни скокови; Canopi piloting/пилотирање падобраном; Canopi formation/пилотирање падобраном; Formation Skydiving/формације; Paraski; Speed Skydiving /брзинско падобранство,
- дисциплине „Акробатско летење” (мушкарци и жене): Моторно акробатско летење, Једриличарско акробатско једрење,
- дисциплине „Ваздухопловно моделарство” (мушкарци и жене): F1– Free flight/indoor/outdoor/слободно летећи модели – унутрашњи простор F1D, F1H; Модели за спољни простор – F1E, F1X, F1G, F1□, F1□, F1Q, F1□; F2 – Control line /кружно командовани модели; Брзински модели, Akrobate, Tim Rejsing, Kombati; F3 – Radio control /aerobatics/soaring/helikopters; Pylon racing – Радио вођени модели /акробатски; Модели, Једрилице, Радио командовни хеликоптери; Летење модела између два пилона – стуба; F4 – Scale models – макете; F5 – Elektric Flight – модели на електрични моторни погон; F6 – Airports Promotion – промотивни модели; F7 – Aerostats – модели балона,
- дисциплине „Аматерска и експериментална градња” (мушкарци и жене): Градња авиона на електрични и соларни погон,
- дисциплине „Балонарство” (мушкарци и жене): Прецизно летење,
- дисциплине „Моторно летење” (мушкарци и жене): Ваздушно навигацијске трке, Прецизно летење, Рели летење,
- дисциплине „Ваздухопловно једриличарство” (мушкарци и жене): Racing Task, Assigned Area Task,
- дисциплине „Ултра лако летење” (мушкарци и жене): Ултра лаки авион –прецизно слетање; Змај /моторни/прецизно слетање са употребом мотора и без употребе мотора; Парамотор, Жирокоптер,
- дисциплине „Хеликоптер” (мушкарци и жене): Вежба навигације, Прецизност, Слалом, Бокобран,
- дисциплине „Ракетно моделарство” (мушкарци и жене): Класа C1 – ракете висинке; Класа C2 – висински модели са теретом; Класа C3 – ракета са падобраном; Класа C4 – ракетни планери; Класа C5 – макете ракета висинке; Класа C6 – ракета са стример траком;

Класа С7 – макете; Класа С8 – ракетоплани; Класа С9 – жирпкоптери, Класа С10 ракетоплани са меким крилом;

Ваздухопловни савез Србије је национални грански савез који је надлежан за све ваздухопловне дисциплине. ВСС је организован у осам стручних комисија: Комисија за параглајдинг и змајарство; Комисија за ваздухопловно једриличарство; Комисија за општу авијацију; Комисија за падобранство; Комисија за балонарство; Комисија за ултра лако летење; Комисија за ракетно моделарство; Комисија за ваздухопловно моделарство.

2.2 Статистички показатељи у ваздухопловном спорту

На основу досадашњег рада на издавању спортских дозвола, као и раду са чланством (клубовима), Ваздухопловни савез Србије је у могућности да представи статистичке показатеље у свакој од дисциплина ваздухопловног спорта.

На примеру од пет година, видљиво је да је број такмичара у ваздухопловном и ракетном моделарству, као и параглајдингу највећи и релативно стабилан, док за њима следи падобранство са мањим падом броја издатих дозвола у посматраном периоду. Најмањи број такмичара регистрован је у посматраном периоду у моторном летењу, једриличарству и балонарству, где је неопходно радити даље на подизању броја спортиста и такмичара.

Број издатих спортских дозвола	Ваздух. модел	Ракетно модел.	Падобр.	Параглајд.	Моторно летење	Ултралако летење	Једрилич.	Балонар.
2012	96	80	51	80	37	47	10	1
2013	90	81	45	70	30	32	9	1
2014	82	84	30	75	10	30	3	1
2015	85	80	40	77	11	19	3	1
2016	80	77	41	84	14	24	5	1

Број клубова који остварују своја права и обавезе кроз чланство у надлежном гранском савезу је у посматраном периоду стабилан и стално се креће између 60 и 70.

Према последњим доступним подацима ВСС, је регистровао укупно 316 спортиста, од чега 39 жена. ВСС има и 21 категорисаног перспективног спортисту у складу са Правилником о категоризацији перспективних спортиста и 10 врхунских спортиста аматера, носиоца националних стипендија.

На основу броја медаља које сваке године освоје спортисти Ваздухопловног савеза Србије на европским и светским такмичењима може се рећи да је ово изузетно трофејна грана спорта на међународном нивоу.

	Број клубова - чланова Ваздухопловног савеза Србије
2012	67
2013	63
2014	70
2015	76
2016	74
2017	64

2.3. Чиниоци система у области ваздухопловног спорта у Републици Србији

Чиниоци система ваздухопловног спорта у Републици Србији делују у три сектора, међународном, јавном и невладином сектору.

Светска ваздухопловна федерација (ФАИ) је међународни савез који се састоји од националних и интернационалних ваздухопловних организација и укључује следеће ваздухопловне активности: балонарство, моторно летење, лет једрилицом, лет хеликоптером, падобранство, аеромоделарство, науку о акробатском летењу, летење змајем, ултра-лако и парамоторно летење, аматерско прављење летелице, летење на људски погон, параглајдинг и све остале ваздухопловне и астронаутичке спортске активности. ФАИ као своје основне циљеве дефинише следеће активности: да успостави одредбе за оцењивање ваздухопловних и свемирских наступања, да успостави, дефинише и потврди међународне ваздухопловне и свемирске рекорде, да успостави и ојача правила за међународна ваздухопловна спортска такмичења, да организује светске и континенталне шампионате и друге међународне ваздухопловне спортске догађаје у оним дисциплинама које су признате од стране ФАИ-а, да сакупи, анализира и рашири информације и статистичке податке о активностима ФАИ-а у његовим земљама чланицама које могу да допринесу побољшању летелица и њихових опрема, побољшању метода обуке пилота и падобранаца и безбедности ваздухопловних активности, да сарађује са другим међународним организацијама, да производи и промовише међународне стандарде за пилоте и падобранце и квалификационе значке и здравствене услове за активности ваздухопловног спорта, да води признате међународне активности ваздухопловног спорта, да награди вештину у извођењу или изванредне доприносе ваздухопловству или

астронаутици тако што ће доделити почести, медаље, дипломе, титуле и значке, као што је прописано у статутима и подзаконским актима.

Јавни сектор чине: Министарство омладине и спорта, Завод за спорт и медицину спорта, јединице локалне самоуправе на нивоу републике, с надлежним секретаријатима за спорт и омладину, Анти-допинг агенција, Војска Републике Србије, Директорат цивилног ваздухопловства, Контрола летења Србије и Црне Горе, Покрајински секретаријат за спорт и омладину.

Невладин сектор чине Спортски савез Србије, Спортски савез Војводине, Ваздухопловни савез Војводине, Ваздухопловни савез Косова и Метохије, спортска удружења и спортска привредна друштва и остале организације у области спорта с територије Републике.

Министарство омладине и спорта- сектор за спорт обавља послове који се односе на: праћење и утврђивање стања у области спорта; припрему стратегија развоја и других мера којима се учествује у обликовању политике Владе у области спорта; иницирање и предузимање мера из надлежности Министарства у циљу унапређења стања у области спорта; припрему и спровођење Стратегије развоја спорта; припрему и реализацију акционих планова за спровођење Стратегије развоја спорта; вођење регистра спортских организација и других посебних евиденција у области спорта; праћење и унапређење стања у области спорта; развој система спорта, врхунског спорта, рекреативног, школског и универзитетског спорта; праћење и унапређење основних програма националних гранских спортских савеза; учешће у реализацији програма међународних такмичења у нашој земљи; одобравање, финансирање и праћење реализације програма спортских клубова, савеза и осталих организација у области спорта; вођење евиденција, припрему анализа, информација и извештаја итд.

Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре - Сектор за ваздушни саобраћај обавља послове државне управе који се односе на: обликовање и вођење политике Владе у области ваздушног саобраћаја, стратегију развоја ваздушног саобраћаја, уређење система ваздушног саобраћаја, припрему нацрта закона и предлога других прописа и програма у складу са међународним конвенцијама, стандардима и препорукама; праћење међународне и домаће регулативе у области ваздушног саобраћаја; иницира, покреће, координира преговоре и преговара ради закључивања билатералних и мултилатералних уговора у области ваздушног саобраћаја; надзор над радом Директората цивилног ваздухопловства у вршењу поверених јавних овлашћења; израда другостепених управних аката по изјављеној жалби на првостепене управне акте Директората цивилног ваздухопловства; вршење контроле над спровођењем међународно утврђене политике и најбоље праксе, применом стандарда и препорука дефинисаних одредбама прописа Међународне организације цивилног ваздухопловства (ИКАО), којој је тај посао оснивачким актом поверила Скупштина Уједињених нација; сарадњу и учествовање у раду међународних ваздухопловних организација Међународне организације цивилног ваздухопловства (ИКАО) и Европске конференције цивилног ваздухопловства

(ЕСАС),учествовање у изради међународне политике и примене међународних конвенција, стандарда и препорука; стручно праћење израде просторних и других планских докуменатаи усклађивање са стратегијом развоја ваздушног саобраћаја.

Завод за спорт и медицину спорта, на основу Закона о спорту има статус националног тренинг центра и врши следеће делатности: тестирања, односно праћење антрополошких способности и карактеристика деце, омладине и одраслих; контролу тренираности перспективних и врхунских спортиста и стручно-саветодавну помоћ тим спортистима и спортским стручњацима;вођење националних евиденција у области спорта (прикупљање података и обрада) и периодично објављивање и публикување збирних података из националних евиденција; стручно оспособљавање и усавршавање спортских стручњака и стручњака у области спорта и медицине спорта у сарадњи са одговарајућом акредитованом високошколском установом; обављање надзора над стручним радом у области спорта преко стручних спортских надзорника; евалуацију здравственог стања учесника у физичким активностима; унапређење здравственог стања и функционалних способности перспективних и врхунских спортиста; организациону и стручну помоћ организацијама које реализују програме којима се остварује општи интерес у области спорта и организаторима великих међународних спортских такмичења; саветовање при планирању, изградњи и реконструкцији спортских објеката у јавној својини и праћење њихове искоришћености; пропагандну, издавачку, научну, истраживачко-развојну и библиотечку делатност у области спорта и медицине спорта, у складу са законом; учествовање у изради Стратегије; давање мишљења и стручне помоћи учесницима у систему спорта у питањима од значаја за развој спорта; међународну сарадњу у области спорта и медицине спорта; унапређење развоја спорта деце и младих; праћење планирања изградње и искоришћености спортских објеката; идентификацију и развој спортских талената, у сарадњи са надлежним националним гранским спортским савезима.

Антидопинг агенција послује као установа и има следећу улогу: она уређује,одређује, организује и спроводи допинг контролу на спортским такмичењима, осим оне коју спроводи надлежни међународни спортски савез на међународним такмичењима која се организују у Републици; уређује, одређује, организује и спроводи допинг контролу изван спортских такмичења; именује стручна лица овлашћена за обављање допинг контроле (контролоре), установљава и издаје им легитимације и брине се о њиховом сталном стручном оспособљавању и усавршавању; одређује организације у којима ће се обавити анализа допинг узорака спортиста; утврђује одговорност лица које је учинило повреду антидопинг правила, у случају да надлежна спортска асоцијација не изрекне мере и одлучује по жалби на меру коју је изрекла национална спортска асоцијација, осим ако у складу са законом није одређена, односно уговорена надлежност међународне спортске арбитраже за одлучивање по жалби; уређује поступак у којем изриче мере и одлучује по жалбама; предузима мере за смањење допинга у спорту и његово дугорочно отклањање; објашњава шта се под одређеним појмом везаним за

проблем допинга у спорту подразумева; стара се о обезбеђењу потребне опреме за анализу допинг узорака и потребних средстава за антидопинг контролу; остварује увид у организовање и спровођење допинг контроле на међународним такмичењима која се организују у Републици; утврђује годишњи план допинг контроле коју спроводи; издаје службени билтен; остварује међународну стручну сарадњу на питањима која су везана за спречавање допинга у спорту и закључује споразуме о тестирању; остварује сарадњу са заинтересованим владиним и невладиним организацијама у вези са спречавањем допинга у спорту и оштећењем здравља спортиста употребом допинга; организује образовне и друге кампање против допинга у спорту; информисе јавност о активностима које се предузимају против допинга у спорту; даје препоруке и савете за предузимање мера од стране државних органа и организација у области спорта у циљу спречавања допинга у спорту; организује истраживања, саветовања, семинаре, округле столове и издаје публикације о питањима везаним за борбу против допинга у спорту; прати и прикупља информације у вези са законским и другим мерама које се у другим земљама и међународним организацијама предузимају у борби против допинга у спорту; прати и прикупља информације о мерама које државни органи и организације у области спорта предузимају у борби против допинга у спорту; утврђује изглед знака упозорења који се ставља на производе који се стављају у промет а у себи садрже забрањене допинг супстанце; утврђује Листу забрањених допинг средстава; утврђује правила за одобравање изузетака за терапеутску употребу; обавља друге послове који се односе на борбу против допинга у спорту, у складу са законом и статутом.

Ратно ваздухопловство и противваздухопловна одбрана (РВ и ПВО) је вид Војске Србије који обједињава родове и службе чији су организација, састав, оружје и опрема прилагођени за извођење борбених дејстава по циљевима у ваздушном простору и на земљи. Основни задаци су: контрола ваздушног простора, одвраћање од агресије ваздухопловних снага и спречавање изненађења, противваздухопловна одбрана територије и снага Војске, ваздухопловна ватрена подршка, извиђање из ваздушног простора, превозење ваздушним путем, учешће у пружању помоћи становништву у случају природних непогода и катастрофа и учешће у мировним операцијама и међународној војној сарадњи.

Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије је јавна агенција над којом оснивачка права има Влада Републике Србије. Директорат је национално надзорно тело Републике Србије у ваздушној пловидби, према прописима Европске уније, и као такав издаје сертификате о оспособљености за пружање услуга у ваздушној пловидби и проверава да ли пружаоци услуга у ваздушној пловидби и даље испуњавају услове за пружање услуга. Директорат доноси прописе и првостепене управне акте, издаје јавне исправе, води евиденције, обавља проверу над ваздухопловним субјектима, учествује у раду међународних ваздухопловних организација и институција и њихових радних тела, сарађује с надлежним органима других држава. У оквиру својих надлежности Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије обавља послове који доприносе

континуираном јачању безбедности ваздушног саобраћаја: доношење ваздухопловних прописа и првостепених управних аката, издавање јавних исправа (сертификата, односно дозвола), обављање основне и периодичне провере (одита), ради утврђивања да ли објекат провере испуњава услове за обављање делатности или пружање услуга у ваздухопловству; вршење инспекцијског надзора над спровођењем Закона о ваздушном саобраћају, подзаконских аката донетих на основу тог закона, међународних аката и прихваћених домаћих и међународних стандарда и препоручене праксе и Закона о основама облигационих и својинско-правних односа у ваздушном саобраћају у делу заштите права путника; сарадњу с надлежним органима других држава; издавање потврда о пловидбености ваздухоплова и уверења о регистрацији ваздухоплова; учествује у припреми Националног програма безбедности у цивилном ваздухопловству; прописивање услова под којима се успоставља и користи Систем управљања безбедношћу; давање сагласности ваздухопловним субјектима за успостављање и коришћење Система управљања безбедношћу; давање сагласности ваздухопловним субјектима на Безбедносну анализу за функционалне промене; спровођење Националног програма за обезбеђивање у ваздухопловству, Програма за контролу мера обезбеђивања у ваздухопловству и Програма обуке у области обезбеђивања у ваздухопловству и утврђује мере за заштиту ваздушног саобраћаја од незаконитих радњи; вођење јавних књига, Регистра ваздухоплова и Евиденције ваздухоплова, регистра аеродрома и регистра ваздухопловног особља; издавање дозвола за обављање редовног и ванредног јавног авио-превоза, дозвола за транспорт наоружања и војне опреме и опасних материја ваздушним путем; прописивање које се исправе и књиге морају налазити у ваздухоплову у току лета; издавање сагласности на услове за пројектовање и изградњу аеродрома, хелидрома, летелишта и ваздухопловних објеката; организацију и управљање системом трагања за ваздухопловом и спасавање лица; управљање квалитетом и обуке у цивилном ваздухопловству.

Основна делатност Контроле летења Србије и Црне Горе SMATSA доо је пружање услуга у ваздушној пловидби (Air Navigation Services Provision), док се додатне услуге односе на школовање контролора летења и пилота, калибражу земаљских радио навигационих средстава (ЗРНС) и одржавање ваздухоплова.

Покрајински секретаријат за спорт и омладину у области спорта има следеће надлежности: обезбеђује остваривање потреба и интереса грађана у области спорта, утврђених законом; утврђује спортске објекте и програме међународних спортских такмичења значајних за АП Војводину; оснива организације за обављање спортских делатности од интереса за АП Војводину и врши оснивачка права над њима; ближе уређује услове за обављање спортских делатности организација у области спорта и коришћење јавних спортских терена; утврђује путем којих се покрајинских спортских савеза задовољавају потребе и интереси грађана на територији АП Војводине, када је у једној спортској грани регистровано више покрајинских гранских спортских савеза и утврђује које спортске гране су посебно значајне за АП Војводину; води евиденције у области спорта; утврђује испуњеност услова за организовање спортских приредби и

обезбеђује услове за рад, односно обављање делатности Покрајинског завода за спорт и медицину спорта и других организација у области спорта; предлаже установљивање награда из области спорта и омладине, награђује спортисте за остварене спортске резултате, додељује стипендије перспективним спортистима и врши инспекцијски надзор над спровођењем закона о спорту на територији аутономне покрајине у складу са законом.

Поред наведених институција треба регистровати и постојање образовних институција у области ваздухопловства, односно институција које стварају ваздухопловни кадар или кадар близак ваздухопловству - Ваздухопловна академија, Машински факултет, Саобраћајни факултет, Факултет за спорт, Факултет за цивилно ваздухопловство итд.

Спортски савез Србије има статус надлежног националног спортског савеза у погледу остваривања својих надлежности утврђених Законом о спорту. У Спортски савез Србије удружују се надлежни национални грански спортски савези, надлежни национални спортски савези за области спорта, национална стручна и друга спортска удружења, као и територијални спортски савези за аутономну покрајину, јединицу локалне самоуправе и градску општину. Циљ Савеза је да својим деловањем доприноси развоју и промоцији спорта у Републици Србији и повећању бављења грађана спортом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом; промовише образовну и васпитну функцију спорта, фер плеја, разумевања, толеранције и одговорности кроз бављење спортом; уређује и остварује спортска питања од заједничког интереса за све учеснике у систему спорта у Републици Србији; обавља послове којима се обезбеђују услови за праћење, развој и унапређење спортске рекреације, спорта деце, укључујући физичко васпитање деце предшколског узраста и школски спорт, универзитетски спорт, спорт у дијаспори и врхунског спорта у неолимпијским спортовима.

Ваздухопловни савез Војводине има за циљ да својим деловањем доприноси развоју и промоцији спорта у АП Војводини и повећању бављења грађана ваздухопловним спортом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом (у нелетачким активностима), развија и унапређује ваздухопловне активности и ваздухопловног спорт, усмерава младе људи да се, бављењем ваздухопловним спортом, васпитавају у духу традиције и спорта, патриотизма, толеранције и пријатељства, да окупља спортисте на ваздухопловним спортским такмичењима и другим ваздухопловним манифестацијама, да развија ваздухопловни интернационализам на међународном плану, у складу са начелима ФАИ.

Овлашћени центри за обуку у ваздухопловству чине базу за даљи развој спортског и професионалног ваздухопловства. Према званичним подацима Директората цивилног ваздухопловства, тела које је надлежно за регистрацију ових центара, у Србији тренутно ради 21 центар за обуку: АТО „СОСКИТ ПРО“, АТО „Vazduhoplovna Akademija“, АТО „LIX AVIATION“, АТО „PRO AVIATOR“, АТО „Prince Aviation“, АТО „Helikopterska Jedinica MUP Republike Srbije“, АТО „Pegaz Pilot Academy“, АТО „AIR SERBIA“, АТО „AIR PINK“, АТО „Helimaster“, АТО „VAJA“, АТО „AERO“, АТО „Nikita Aviation“ (Београд), АТО „SMATSA Aviation Academy“ (Вршац), АТО „FLIGHT“ (Дивци), АТО

„АК Sremska Mitrovica“ (Сремска Митровица), АТО „АК Trstenik“ (Трстеник), АТО „AEROSYSTEM“ (Смедерево), АТО „AERO MONDE“ (Смедеревска Паланка), АТО „Pilotska Škola Novi Sad“ (Нови Сад), АТО „АК KIKINDA“ (Кикинда).

3. Правно - финансијски оквир за развој ваздухопловног спорта у Републици Србији

3.1 Правни оквир за развој ваздухопловног спорта у Републици Србији

Полазни документ за развој ваздухопловног спорта је Закон о спорту („Службени гласник РС”, број 10/16), који системски уређује област спорта у складу са европским стандардима и прописима. Овим законом детаљно су уређена права и обавезе спортиста и осталих физичких лица у систему спорта, питања у вези с правним положајем, организацијом и регистрацијом правних лица у систему спорта; дефинисани су општи интереси у области спорта, као и потребе и интереси грађана у области; успостављени су јасни критеријуми, услови и начин финансирања из буџетских средстава; дат је основ за нужне категоризације у области спорта; прецизиран и унапређен систем функционисања школског спорта; успостављен је свеобухватан режим у погледу статуса, функционисања и одржавања спортских објеката; прецизиран је режим организовања спортских приредби; прописано је вођење евиденција ради поседовања релевантних података из ове области; успостављен је нови систем надзора над радом организација у области спорта и уређена су питања у вези са евидентирањем. Поред овог системског закона, за област ваздухопловног спорта у погледу правног уређења значајни су и следећи закони и подзаконски акти: Закон о спречавању допинга у спорту, Закон о спречавању насиља и недоличног понашања на спортски, Национална стратегија за борбу против насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, Правилник о условима за обављање спортских делатности, Правилник о стручном оспособљавању за обављање одређених стручних послова у спорту, Правилник о спортским гранама и областима спорта у Републици Србији и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорт, Правилник о спортским гранама од посебног значаја за Републику Србију, Правилник о начину вођења матичних евиденција у области спорта, Правилник о одобравању и финансирању програма којим се остварује општи интерес у области спорта, Правилник о номенклатури спортских занимања и звања, Правилник о надзору над стручним радом у области спорта, Правилник о националној категоризацији врхунских спортиста, Правилник о ближим условима и критеријумима за стипендирање врхунских спортиста аматера за спортско усавршавање и за доделу новчане помоћи врхунским спортистима са посебним заслугама, Правилник о националној категоризацији спортских објеката, Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период 2014–2018. године, Закон о истраживању несрећа у ваздушном, железничком и водном саобраћају, Закон о управљању аеродромима, Правилник о изменама и допунама Правилника о дозволама и центрима за обуку пилота параглајдера, Правилник о беспилотним ваздухопловима; Уредба о начину на који се ангажују учесници у трагању за ваздухопловом и спасавању лица у цивилном ваздухопловству, Правилник о полетању и слетању ваздухоплова изван

аеродрома, Уредба о класама ваздушног простора Републике Србије и условима за њихово коришћење.

3.2 Финансијски оквир за развој ваздухопловног спорта у Републици Србији

Ваздухопловни спорт, у већини дисциплина, припада елитним спортовима, што значи да је за њихову активност потребно издвојити значајна финансијска средства. Највећи број ваздухопловних дисциплина захтева све или већину следећих ставки да би могао да се реализује: коришћење аеродрома, коришћење хангара, коришћење летелице, одржавање и регистрацију летелице, превоз летелице, гориво за летелицу, ангажовање пилота и механичара, ангажовање управника аеродрома или координатора летења, координацију лета са надлежном контролом лета, додатну опрему за специфичну дисциплину (нпр. сајла за вучење једрилице, падобранска опрема за извођење скока итд). Сви наведени елементи сведоче о томе да је, уколико се изводе на предвиђен и безбедан начин, за већину ваздухопловних спортова готово немогуће да буду финансијски доступни на начин на који то могу масовни спортови.

Стога је и учешће на међународним такмичењима, слање репрезентација на припреме, али и организација домаћих или међународних такмичења значајан финансијски терет за национални грански савез.

Из наведеног је евидентно да је потребна већа помоћ државе у финансирању ваздухопловног спорта, односно јача помоћ у реализацији програма, обзиром да се сваке године организује одлазак од осам до десет репрезентација на велика међународна такмичења, али и организују значајна међународна првенства у Србији. Такође, неопходно је да се другачије организује расподела средстава за одлазак репрезентација на такмичење (промена критеријума, подела преузетог ризика, евалуација могућности и постигнутих резултата итд). Такође, потребно је и рефокусирање на домаћа такмичења, попут домаћих лига којима би се подизао ниво такмичења).

Поред овог извора финансирања неопходно је радити и на обезбеђивању других извора попут спонзорстава, донација, пројектног финансирања итд. Ваздухопловни савез Србије поседује и некретнине које би биле погодне за издавање, али је потребно радити на враћању објеката под ингеренцију ВСС-а (завршавање процеса реституције), како би Савез могао из тога да финансира свој даљи рад.

4. Анализа стања и програм развоја ваздухопловних дисциплина у Републици Србији

4.1 Параглајдинг

У Србији су заступљене три поддисциплине у оквиру параглајдинга - прелет, прецизно слетање и акробатски параглајдинг.

Српска репрезентација је актуелни светски вицешампион и шампион Европе у дисциплини прецизно слетање, а српски пилоти су на првим местима на светској ранг листи. И у овој дисциплини, као и у прецизном слетању Србија је већ искусан организатор великих међународних такмичења - предсветских купова, светских купова, европских првенстава. У прилог доброј организацији иду и одлични терени који су сконцентрисани у следећим реонима: Копаоник, Голија, Вршац, Књажевац, Ниш. Домаћа лига и домаћа такмичења у обе дисциплине јача из године у годину, окупљајући све већи број такмичара. Организација обједињених државних првенстава узима маха како би се повећала конкуренција на шампионатима. У акробатском параглајдингу нема домаћих такмичења, јер недостаје више пилота, али је српски пилот међу десет најбољих у свету у овој дисциплини.

Параглајдинг се припрема за улазак на Олимпијске игре 2024. године, претходно кроз учешће на Азијским играма 2018. године. Потребно је одржавати успехе у дисциплини прецизно слетање на највишем могућем нивоу, и наставити их у тренутку када се позиција параглајдинг буде издигла на светском нивоу. То је потребно остваривати кроз континуиран рада са репрезентацијом, кроз адекватне припреме за такмичења, али и кроз стимулисање стипендирањем.

Велика предност параглајдинга је неvezаност за аеродромску инфраструктуру, односно коришћење полетишта на одређеним позицијама, што значајно смањује трошкове ове дисциплине. Међутим, због честе неприступачности полетишта и ингеренције локалних самоуправа над овим теренима, неопходна је срадња ВСС-а и локалних клубова са локалним управама на одржавању или изради приступних путева, уређењу полетишта, али и добијању дозвола за слетишта када се она налазе у зонама која су у државној надлежности.

Потребно је искористити и тренутно повољну међународну позицију наше земље у свету параглајдинга, те то искористити за довођење великих међународних такмичења у Србију. Корист од одржавања ових такмичења је поред финансијске и улагање у инфраструктуру која касније омогућава ефикаснији развој спорта у Србији. У наредне четири године план је да се у Србији организују најбање два светска првенства (у дисциплинама прецизно слетање и прелет) и два светска купа. Такође, план је да се у Србији организују велике конференције и састанци важних тела ЦИВЛ-а. У дисциплини акробатски параглајдинг могуће је радити на развоју једног терена на којем би се могли одржавати тренинзи.

Потребно је пружити и подршку школовању нових пилота кроз активно учешће у изради правних регулатива које су под ингеренцијом ДЦВ-а. Поред тога, потребно је радити на развоју регулативе за уређење домаћег ваздушног простора ради лакшег одржавања тренинга и такмичења.

Активно треба радити на одржавању лигашких такмичења у прецизном слетању и прелету параглајдером, али и на организацији регионалих такмичења у циљу побољшања квалитета такмичења и пилота, као и смањења трошкова слања домаћих репрезентација у иностранство.

Неопходно је организовати и семинаре о безбедности у летењу на домаћем и регионалном нивоу.

4.2 Аеромоделарство

У Србији се развијају обе дисциплине - ракетно и ваздухопловно моделарство са својим поддисциплинама. Годишњи календар Ваздухопловног савеза Србије броји велики број такмичења у овој дисциплини - како домаћих, тако и отворених међународних, али и светских купова који бодовно значајно утичу на крајње годишње резултате на светском нивоу.

У појединим дисциплинама Србија већ годинама уназад осваја медаље на светским и европским првенствима, те је потребно одржати фокус на овим поддисциплинама и даље из развијати, те држати корак са светским трендовима. И у јуниорској и у сениорској конкуренцији српски такмичари бележе значајне резултате у класама Ф1Б, С3, С6, С9. Поред тога, потребно је проценити могућности за увођење и развој нових дисциплина које су на светском нивоу све популарније, а нису довољно заступљене у Србији.

Србија има локације које су изузетно добре за одржавање међународних такмичења највишег ранга, како на отвореном (Златибор), тако и у затвореном (Хала 1 Београдског сајма). Стога је Србија последњих десет година организатор значајног броја светских и европских првенстава, уз велику захвалност ФАИ-а, јер је у свету све мање објеката који испуњавају критеријуме за овај спорт, а да су и даље доступни за некомерцијалну употребу. Приликом организације ових такмичења, указала се потреба за додатном обуком мерача времена који имају искуство и знање потребно да би учествовали на великим међународним такмичењима.

Поред тога, потребно је покушати повезати се изнова са школским системом (нарочито кроз часове ОТО-а) - кроз рад клубова у одређеним срединама, јер је то база из које су се раније веома успешно генерисали будући ваздухопловни спортисти. Моделарство је потребно сагледавати и као дисциплину из које се "регрутују" спортисти у другим ваздухопловним дисциплинама, јер је према домаћем законодавству особама млађим од 16. година забрањено да се баве летачким дисциплинама.

Такође, потребно је активно радити на обнављају моделарских кампова, у сарадњи са Министарством омладине и спорта. У оквиру (будућег) Републичког центра могуће је оформити радионицу за израду модела, како за потребе такмичења, тако и за промоцију самог спорта у школама.

Неопходно је проценити потенцијале у свакој од класа које постоје на међународној сцени и неговати традиционалне класе у којима су српски спортисти традиционално успешни, али и ићи у корак са модерним тенденцијама и развијати потентне класе које су популарне међу младима, попут дрoнова и осталих радио контролисаних модела (њихов замах у свету је веома изразит). Стога је потребно и интерне регулативе унутар ВСС-а ускладити са овим тенденцијама.

4.3 Падобранство

Због потребног ангажовања инфраструктуре, опреме, ресурса и људства за извођење падобранских скокова, евидентно је да овај спорт из финансијских разлога не испуњава све своје потенцијале.

Иако се Ваздухопловни савез Србије труди да свим средствима подржи развој овог спорта, кроз одржавање државних првенстава (чак и у ситуацијама недостатака непосредних организатора) и слање репрезентације на такмичења у региону, али и на велика међународна првенства, и даље је видљив недостатак конкуренције на домаћим такмичењима, као и потреба да се ојача домаћи ниво такмичења. Стога је потребно радити на формирању падобранске Лиге Србије. У наредним годинама треба планирати три кола падобранске лиге Србије, укључујући и државно првенство. Повезивање са Војском Србије и њиховим ресурсима за извођење скокова може бити добар начин за оживљавање овог спорта.

Неопходно је развијат и нове падобранске дисциплине у земљи, односно пратити оне које бивају све популарније на међународној сцени.

Ради даљег развијања спорта, потребно је радити на регулативи за уређење ваздушног простора и активно сарађивати са контролом летења, како би се омогућили што бољи услови за тренирање и одржавање такмичења.

Обзиром на статистику, у наредном периоду треба радити на повећању броја издатих такмичарских дозвола у овом спорту, анимирању већег броја спортиста за учешће на домаћим такмичењима и повећању броја тренинга, односно скокова у клубовима који негују падобранство.

4.4 Једриличарство

Последњих година је кроз систем подржавања овог спорта, ВСС у сарадњи са локланим клубовима и школама за обуку урадио доста на подмлађивању такмичарског

кадра у Србији. Гостовање великих светских имена у овој дисциплини у Србији и договори око учешћа на српским такмичењима један су од предузетих корака. Ипак, потребно је додатно радити на повећању броја једриличара у Србији, нарочито оних који су заинтересовани за такмичарски сегмент, као и радити на преносу знања између старијих и млађих генерација. Ове активности могуће је спроводити кроз постојеће школске центре, где је потребно радити и на формирању нових инструкторских кадрова. Поред организације домаћих првенстава, у плану је и довођење Балканског једриличарског првенства на српске терене.

Обзиром да је ово базична ваздухопловна дисциплина, неопходна је помоћ матичног Савеза око даљег развоја спорта. Помоћ је најдиректније могуће организовати кроз организацију кампова, помоћ у организацији државног првенства и помоћ клубовима за стварање нових инструктора који су предуслов за привлачење већег броја школараца.

4.5 Балонарство

Као најстарија грана ваздухопловства, балонарство је у Србији тренутно суочено са недостатком опреме, јер је једином регистрованом балону истекао ресурс. Ово је дисциплина која има изузетно велики туристички потенцијал, који треба искористити.

Стога је један од циљева у наредном периоду набавка једног балона који би се делимично користио и у комерцијалне сврхе, како би се могли покрити трошкови његовог одржавања.

Неопходно је искористити чињеницу да је ово визуелно најатрактивнија летелица, која има изузетан промотивни, туристички и маркетиншки потенцијал. Стога је сарадња са туристичким организацијама на локалу, али и на националном нивоу један од најбољих начина промоције ове ваздухопловне дисциплине. Велики потенцијал лежи и у сарадњи са различитим, већ добро позиционираним туристичким манифестацијама.

Један од циљева је и наставак одржавања традиционалних балонарских догађаја попут фестивала у Сенти и Јагодини.

4.6 Моторно летење

Моторно летење у Србији се последњих година обнавља у спортском смислу. После паузе од чак три деценије, српска репрезентација била је у 2017. години заступљена на Светском првенству где је имала прилике да види најновије трендове у овој дисциплини. Евидентно је да је учешће на међународним такмичењима после вишеденијског одсуствовања са међународне сцене било веома корисно у смислу прикупљања искуства.

Стога је потребно оплеменили спортско моторно летење, радити на набавци трек логера како би се одређене дисциплине могле развијати на светском нивоу. Поред тога, обука судија треба да буде један од главних задатака.

Интенција је да се сваке године одржава државно првенство, на којем ће се имплементирати међународни принципи организовања задатака, као и да се барем једна посада шаље на велика такмичења ради активног стицања међународног искуства.

Ова ваздухопловна дисциплина има велики потенцијал у сарадњи са приватним сектором. У перспективи треба оценити могућности и за организацију великих моторних догађаја у Србији попут Air Race-а или Red Bull такмичења.

4.7 Ултра лако летење

Иако је неко време ултралаго летење било у повлачењу у Србији, последњих година се одржавају веома популарна и добро посећена државна првенства, што говори у прилог оживљавању ове дисциплине. Увођење нових, модерних и визуелно веома атрактивних дисциплина и ултралагох летелица попут жирокоптера, као и преношење такмичења путем интернета у реалном времену, додатно доприносе промоцији овог спорта и привлачењу нових такмичара и пилота на обуку.

Са отварањем нових летелишта која су погодна за ултралаго авијацију, не само у Београду већ и у другим деловима Србије, ова дисциплина добила је и потребну инфраструктуру за даљи развој.

Уз домаћу производњу ултралагох авиона која има добре перформансе и релативно повољне компаративне цене, могуће је и даље радити на обуци и пилота и инструктора.

Број пилота ултралаго авијације током година расте, али је неопходно радити на њиховој заинтересованости за такмичарски аспект спорта.

5. Кључни аспекти ваздухопловног спорта у Србији

5.1 Институционални, инфраструктурни и безбедносни аспекти ваздухопловног спорта у Србији

Формирање Републичког ваздухопловног центра који би обухватао све ваздухопловне дисциплине на једном месту (спортски аеродром Лисичји Јарак) је један од стратешких корака за даљи развој ваздухопловног спорта у Србији. Овај центар служио би за обуку, тренинге, припреме репрезентација, промоцију спорта. За његову реализацију неопходно је напре радити на решавању власничких односа на аеродрому Лисичји Јарак који су тренутно под судским спором. Након решавања овог питања, потребно је радити и на модернизацији овог аеродрома, за шта ВСС већ поседује планове и израђене пројекте. Једна од могућности за даљи развој овог аеродрома је у стварању партнерства са приватним сектором.

Рад на повећању безбедности летења у спортском ваздухопловству је један од најважнијих задатака који се поставља пред даљи развој ове спортске дисциплине. Организација семинара, предавања и дана посвећених теоријском и практичном подизању степена безбедности летења је и до сада била пракса, али је потребно наставити је и континуирано радити са чланством на томе, константно ослушкујући потребе које се изнова појављују. Анализа удеса који су се догодили и перципирање потенцијалних опасности само су део процеса у који треба да буду укључени сви стејкхолдери у ваздухопловству. Ваздухопловни савез Србије је до сада организовао округле столове, предавања, али и симулације инцидената на тренинзима, радио на издвању брошура у овој области, и тај тренд је потребно и наставити, стално га надопуњујући најновијим сазнањима у овој области на светском нивоу.

Такође, неопходно је радити са надлежним институцијама на развоју регулативе која би олакшала спортско и рекреативно летење, али одржала критеријуме безбедности за све учеснике у ваздухошном саобраћају на потребном нивоу. Усвајање правилника који релаксирају административне процедуре за добијање дозвола, у сарадњи ВСС-а и Директората цивилног ваздухопловства је само један од примера добре праксе. Неопходно је и даље наставити сарадњу са ДЦВ-ом, СМАТСА-ом, аеродромима Београд, Ниш и Вршац и радити са свим овим институцијама на изналажењу најбољих решења за даљи развој ваздухопловног спорта.

Неопходно је паралелно радити и на оживљавању или оспособљавању малих аеродрома којих на територији Републике Србије има 19. Многи од њих налазе се у надлежности локалних управа, док су други под ингеренцијом клубова, а трећима је статус нерешен и најчешће веома отежан. Потребно је наставити ангажовање ВСС-а на решавању статуса ових аеродрома, у сарадњи са локалним аероклубовима. Умрежавање ових аеродрома, као и њихово повезивање са прекограничним аеродромима може значајно

да допринесе развоју спортског ваздухопловства али и туристичком и пословном потенцијалу који ови аеродроми имају.

5.2 Међународни аспекти српског ваздухопловног спорта

Српски ваздухопловни спорт је на међународном плану остварио изузетан напредак. Не само да српски ваздухопловни спортисти сваке године освоје двоцифрен број медаља на светским и европским првенствима и светским куповима, већ је рејтинг националног гранског савеза и спортиста који долазе из њега изузетно висок сада. Тај резултат постигнут је дугогодишњим радом и блиском сарадњом представника ВСС-а са представницима Светске ваздухопловне федерације. Веома успешна организација генералне конференције ФАИ-а као и великог броја европских, светских првенстава и осталих међународних такмичења у Србији довела је велики број ваздухопловаца (међу којима је и значајан број оних на високим позицијама) у прилику да уживо види организационе способности канцеларије ВСС-а, локалних клубова, али и терене које за ваздухопловни спорт нуди наша земља. Све то, као и дугогодишњи рад на административном и нормативном ангажовању у одређеним комитетима и одборима у Светској ваздухопловној федерацији довели су до тога да је Србија изузетно уважена и цењена на светском нивоу.

Србија је иницирала и оснивање Балканске ваздухопловне федерације, чије формирање је подржало чак 13 земаља, са идејом организације заједничких шампионата који би били конкурентни у стручно-спортском смислу, а повољнији финансијски за учешће репрезентација из региона.

Јасно је да је неопходно наставити са довођењем великих међународних такмичења у Србију, јер вишеструка корист коју остварују и спортисти и привреда имају дугорочан ефекат. Један од првих задатака је организација Светског првенства у прецизном слетању параглајдером у Србији, обзиром да је ВСС већ доказао да је у могућности да успешно организује Европско првенство у овој дисциплини.

5.3 Промоција ваздухопловног спорта

Ваздухопловни спорт има изузетно велики промотивни потенцијал, али и велике препреке у остваривању ове промоције јер се најчешће у јавности перципира као ризичан и изузетно екстерман спорт, те медијску пажњу чешће привлаче инциденти или удеси него постигнути резултати или одржана такмичења.

Неопходно је узети у обир и туристички потенцијал који поседује ваздухопловни спорт. Природни и инфраструктурни ресурси Србије представљају довољну основу да се

на њу надограде различите туристичко промотивне понуде у бројним дисциплинама ваздухопловног спорта, а најпре у области параглајдинга и падобранства (тандем летови и скокови), ултралаког и моторног летења и балонарства (панорамски летови). Стварање сопствених промотивних пакета, као и увезивање са већ постојећом понудом су могућности за додатно повећање видљивности овог спорта у туристичком смислу.

Приликом промовисања ваздухопловних дисциплина, потребно је посебан акценат ставити на следеће активности: најави и извештавање са атрактивних такмичења, промовисање занимљивих људи у ваздухопловству (најстарији, најмлађи, рекордери, необични по одређеним стварима итд), омогућавање представницима медија да се опробају у одређеној дисциплини која их занима (нпр. лет једрилицом), обезбеђивање квалитетних и атрактивних видео и фото материјала за медије, учешће на сајмовима и промовисање на већ етаблираним манифестацијама, промовисање путем интернет канала.

Ваздухопловни савез Србије

председник

Лабуд Булатовић